

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA

V NITRE

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

1129074

**VYBRANÉ OTÁZKY EKONOMIKY
VÝROBY PŠENICE**

2010

Anna Hertlová

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU**

**VYBRANÉ OTÁZKY EKONOMIKY
VÝROBY PŠENICE
Bakalárska práca**

Študijný program:	Ekonomika podniku
Študijný odbor:	3.3.16. Ekonomika a manažment podniku
Školiace pracovisko:	Katedra ekonomiky
Školiteľ:	doc.Ing.Juraj Lazarčík, CSc.

2010

Anna Hertlová

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Anna Hertlová vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Vybrané otázky ekonomiky výroby pšenice“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 07. mája 2010

Anna Hertlová

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pánovi doc.Ing. Jurajovi Lazarčíkovi CSc za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce.

Nitra 07. mája 2010

podpis autora BP

ABSTRAKT

V hospodárskom roku 2008/2009 v Slovenskej republike bolo vyrobených 4136,9 tis ton, čo bolo o 1343,7 tis ton t.j. o 48,1% viac ako v hospodárskom roku 2007/2008. Množstvo zberovej plochy obilnín sa zvýšilo o 14,9 tisíc ton so zvýšeným hektárovým výnosom o 1343,7 tis ton. Za posledné obdobie to bolo najvyššie množstvo, čo sa týka objemu. Ponuka obilnín spolu so zásobami bola 5255,5 tis. ton. Spotreba na kŕmenie je 827,8 tis ton na ostatné účely 677,1 tis ton. Ponuka tak dáva predpoklad pre väčší vývoz obilia približne o 374,3 tis ton oproti roku 2007/2008.

Poľnohospodári slovenska z výmery 373,7 tis. ha, ktorá bola medziročne väčšia o 3,6%, pozberali najvyššiu produkciu pšenice za posledné desaťročie v objeme 1 819,5 tis. ton, čo je v porovnaní s hospodárskym roku 2007/08 o 439,9 tis. ton viac. Hektárová úroda pšenice sa zvýšila o 1,05 ton. Realizačná cena od roku 2005 – 2008 mala zvyšujúcu tendenciu. Od júla 2008 začali priemerné ceny obilnín prudko klesať. Realizačná cena pšenice v roku 2005 bola 110,04 EUR.t⁻¹. Do roku 2008 sa cena zvýšila na hodnotu 189,27 EUR .t⁻¹, potom prudko klesla v auguste 2009 spracovatelia nakupovali od pestovateľov potravinársku pšenicu od 80 do 130 EUR .t⁻¹.

V bakalárskej práci bola riešená problematika ekonomiky výroby pšenice. Na začiatku práce je prehľad o súčasnom stave poľnohospodárstva a vyjadrenie jednotlivých autorov zo zdrojov domácej literatúry k danej problematike. Porovnanie ekonomických ukazovateľov v rokoch 2005, 2006, 2007, 2008, náklady, výnosy, bilancia pestovania pšenice boli hlavným cieľom pri stanovení rezerv, a poukázať na niektoré problémy a navrhnúť najpriateľnejšie opatrenia na elimináciu chýb pri výrobe pšenice v daných agroekologických podmienkach. V tejto práci boli porovnávané jednotlivé ekonomické ukazovatele za sledované obdobie.

Kľúčové slová: realizačná cena, produkcia, vlastné náklady, rentabilita, pšenica

ABSTRAKT

Im Geschäftsjahr 2008/2009 wurde in der Slowakei 4 136,9 tausend Tonnen produziert. Das heißt 48,1% mehr als im Geschäftsjahr 2007/2008. Die Menge der Ertragsfläche die Getreidearten haben um 14,9 tausend Tonnen gehoben. In den letzten Etappe war das die Höchstmenge, was des Umfanges anbetrifft. Das Angebot der Getreidearten waren 5255,5 tausend Tonnen (auch mit den Bestände). Die Konsumation auf dem Futtermitteln ist 827,8 tausend Tonnen. Auf den anderen Zwecken 677,1 tausend Tonnen.

In den letzten Etappe haben die slowakischen Bauern die höchste Produktion der Getreidearten gesammelt. Der Umfang war 1 819,5 tausend Tonnen, das heißt um 439,9 mehr als im Geschäftsjahr 2007/2008. Die Hektarerträge der Weizen sind um 1,05 Tonnen mehr.

Der Realisationspreise hatte von Jahr 2005-2008 die ansteigende Tendenz. Seit Juli 2008 begannen die Durchschnittspreise dramatisch herabgehen. Der Realisationspreise der Weizen war im Jahr 2005 110,04 EUR.t⁻¹. Auf das Jahr 2008 haben die Währung erhöht. Der Preis hat dann dramatisch gesenkt. Im August 2009 war der Preis nur 130 EUR.t⁻¹.

In der bakkalarische Arbeit wurde die Problematik der Ökonomie die Produktion der Weizen gelöst. Am Anfang der Arbeit ist den Aktuellen Stand der Landwirtschaft und der Ausdruck den verschiedenen Autoren. Die Hauptziele waren die Vergleichung der ökonomischen Kennziffern in den Jahren 2005, 2006, 2007, 2008, Kosten, Erträge, die Bilanz der Weizenartenpflanzung und die Hinweisung auf den Problemen und anbieten den Lösung. In dieser Arbeit wurden die einzelnen ökonomischen Kennziffern verglichen.

Schlüsselwörter: Realizationspreis, Produktion, Selbstkosten, Rentabilität, Wiezen

Obsah

Úvod.....	7
1. Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky.....	9
2. Cieľ práce.....	15
3. Metodika práce.....	16
3.1. Materiál práce.....	16
3.2. Metódy práce.....	16
4. Výsledky práce.....	18
4.1. Výmera pôdy.....	18
4.2. Bilancia pšenice na Slovensku.....	18
4.3. Vývoj vlastných nákladov pšenice.....	20
4.3.1. Štruktúra vlastných nákladov.....	21
4.3.2. Vlastné náklady podľa výrobných oblastí.....	22
4.4. Priemerné realizačné ceny pšenice.....	23
4.4.1. Pokles cien pšenice v roku 2009.....	23
4.4.2. Priemerné ceny osív pšenice.....	24
4.3. Výnosy a hospodársky výsledok.....	24
4.3.1. Finančno ekonomické ukazovatele.....	25
4.3.2. Bod zvratu pšenice.....	26
4.4. Intervenčný nákup pšenice.....	27
4.4.1. Regulácia trhu EÚ smerom k tretím krajinám.....	28
4.5. Vývoj cien pšenice na Slovensku v roku 2010.....	29
4.6. Vývoj cien pšenice na svetových burzách v roku 2010.....	30
4.7. Svetové poľnohospodárstvo.....	31
4.8. Poľnohospodárstvo krajín EÚ.....	32
5. Záver.....	33
6. Zoznam použitej literatúry.....	35

ÚVOD

Poľnohospodárstvo má z hľadiska svetového a spoločenského nezastupiteľné miesto . V rámci národného hospodárstva strategické a významné postavenie má v zabezpečení biologickej prvovýroby a tvorby biomasy pre všetkých heterotrofných organizmov a suroviny pre potreby priemyslu. Životná a kultúrna úroveň závisí od uspokojovania základných potrieb ľudí, ktorá je závislá od technickej a materiálnej úrovne a intenzity výroby, predovšetkým rastlinnej. Najaktuálnejším trendom súčasnej poľnohospodárskej a potravinárskej výroby je zabezpečenie spoločnosti vysokovoľitnými surovinami a potravinami. Naplnenie tejto významnej úlohy závisí od zabezpečenia optimálnych výrobnotechnologických podmienok eliminujúcich akumuláciu zdraviu škodlivých látok v surovinách pre výrobu potravín. Poľnohospodárstvo je odvetvie národného hospodárstva, ktoré sa od ostatných odvetví odlišuje niektorými špecifikami ako je biologický charakter výroby, sezónnosť, typické vlastnosti pôdneho fondu, prírodné podmienky, dĺžka výrobného a pracovného procesu a zároveň je spojené väzbou s inými odvetviami národného hospodárstva. Najväčší význam vo výžive obyvateľstva tvoria obilniny, ktoré predstavujú približne 40% výživovej energetickej spotreby. Nezastupiteľné miesto zastávajú obilniny ako krmivá pre hospodárske zvieratá. Ich produkcia ako je mäso, mlieko, vajcia a iné sa stáva potravinovým reťazcom pre ľudí. Obilniny sa spotrebovávajú nielen vo forme múky, cukrárskych, cestovinárskych a pekárenských produktov ale sú vstupnou surovinou pre potravinársku výrobu oleja, liehu, škrobu, sladu a vstupy pre nepotravinársku výrobu ako je výroba lepidiel a iné. V súčasnej dobe sú zdrojom energie. Okrem spotreby na domácom trhu sú obilniny predmetom exportu, čo pre pestovateľa znamená prínos a ekonomický efekt.

Poľnohospodárstvo na Slovensku popri svojej základnej funkcii plní úlohu ekologickú, sociálno-demografickú a krajnotvornú.

Do roku 1989 bolo hospodárstvo Slovenska centrálné riadené. Neúspechy a problémy viedli k zásadným zmenám v riadení celého hospodárstva. Transformácia národného hospodárstva, po roku 1989, prechod z centrálného riadenia na trhovú ekonomiku, priniesla zmeny do celého poľnohospodárstva, ktoré privatizáciou bolo prispôbené podmienkam trhu. Pozitívum bolo usporiadanie vlastníckych vzťahov, identifikácia majetkov, kreativita, zodpovednosť za riziká, rozširovanie odvetví s významným ekonomickým prínosom a zároveň obmedzenie a ukončenie výrobných činností so záporným, neefektívnym vplyvom. Negatívum, ktoré priniesla privatizácia, sa prejavilo v

nepriaznivej ekonomickej situácii. Vzhľadom k investičnej činnosti, bola nepriaznivá situácia hlavne pri obnove strojového parku. Negatíva sa prejavili v obmedzení intezifikačných vstupov do výroby a rozširovaní neobrábanej poľnohospodárskej pôdy. Ďalšími nepriaznivými stránkami privatizácie bolo zníženie disponibilných finančných zdrojov, prehĺbenie platobnej neschopnosti, pokles zamestnanosti, prehĺbenie mzdovej disparity a nerozvíjanie trhu s pôdou pre poľnohospodárske účely.

V ďalšej etape vývoja poľnohospodárstva bol smer orientovaný na integračný proces a prípravu prispôsobenia výroby k podmienkam vstupu do EÚ.

Slovenská republika sa stala členom EÚ v roku 2004 a tým bol proces integrácie zavŕšený. Pre poľnohospodárstvo to znamenalo prebranie nových pravidiel, noriem a podmienok, ktoré stanovila Spoločná poľnohospodárska politika EÚ. Po vstupe SR do európskej únie začali platiť pre slovenské poľnohospodárstvo nové podmienky pre trh, pre priame platby a pre produkčné kvóty. Začal sa rozvoj optimálnej výrobnnej štruktúry, efektívnej výroby, predaja a uplatňovania zásad SPP EÚ.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

Poľnohospodárska politika od 70-tych rokov dvadsiateho storočia čelí vážnej potravinárskej kríze. Charakteristickým znakom je rozkolísanosť svetového trhu v zásobovaní potravinami a prevaha dopytu nad ponukou. Pri poklese cien poľnohospodárskych komodít na svetových trhoch je ich úroveň v hospodárskom roku 2008/2009 stále vyššia ako v rokoch 2005 a 2006. Cena pšenice narástla v ostatných dvoch rokoch o viac ako 180%. K výraznému zvýšeniu cien došlo medzi septembrom 2006 a februárom 2008, čo spôsobilo následne takmer zdvojnásobenie svetových cien potravín a očakáva sa, že zostanú na vyššej úrovni aj pri poklese cien komodít, ku ktorému dochádza v súčasnosti. Svetové zásoby potravín klesli v posledných dvoch rokoch na kriticky nízku úroveň a to zo zásob na jeden rok, ako to bolo po druhej svetovej vojne, len na 57-dňovú zásobu v roku 2007 a len na 40-dňovú zásobu v roku 2008. Problémy s potravinami si vyžadujú opatrenia s cieľom na zvyšujúci sa dopyt a zlepšenie ich kvality, znižovania nákladov a zabezpečenie väčšej udržateľnosti. S týmto cieľom sa očakáva revízia politík v záujme zlepšenia výrobných postupov, riadenia zásob a regulácie svetových trhov.

Podľa **LUKAS,Z.-POSCHL,J a kol.(2003)**, rada ministrov spoločnej poľnohospodárskej výroby EÚ, prijali reformu pre vytvorenie stabilnejšieho európskeho poľnohospodárstva. Reforma je orientovaná na posilnenie konkurencieschopnosti, podpory trhov orientovaného poľnohospodárstva, rozvoja vidieka, trvalo udržateľného poľnohospodárstva, zjednodušenie SPP, pomoc pri procese rozširovania a lepšej obrane princípov WTO.

ZOBORSKÝ,I.M. (2006) uvádza, že agrárny systém SR sa výrazne odlišuje od ostatných odvetví národného hospodárstva. Z globálneho aspektu predstavuje odvetvie s biologickým charakterom a plošným záberom výroby. Poľnohospodárstvo predstavuje sektor, ktorý okrem funkcie na výživu obyvateľstva, plní celý rad iných dôležitých funkcií. Ich podcenenie má veľmi vážny dopad na kľúčové oblasti, predovšetkým sociálnej, ekonomickej, ekologickej a krajnotvornej. Špecifikum poľnohospodárstva je v tom, že je závislé na priemyselných vstupoch a zároveň zabezpečuje svoje outputy do spravovateľských odvetví, ktorým zabezpečuje dostatočné a kvalitné vstupy. Ďalej píše, že dlhodobé zvyšovanie produkcie pri rovnakom rozsahu pôdy – intenzifikácia- je umožnená: meliračnými opatreniami, zdokonaľovaním celkového využitia poľnohospodárskej pôdy,

stupňovaním vkladov do pôdy za použitia vyšších dávok hnojív, výkonnejšej techniky, väčšieho množstva práce, zvýšenie úrod a úžitkovosti, čo dosiahneme použitím vysoko výkonných odrôd osív a sadív, vyšľachtených plemien zvierat s vyššou úžitkovosťou a hodnotnejšími krmivami.

BOREKOVÁ (2006) uvádza, že dôležitým faktorom v poľnohospodárstve je podnikateľské prostredie, v ktorom sa uskutočňuje poľnohospodárska výroba. Výrobné podmienky predstavujú prírodné a ekonomické prostredie. K prírodným sa zaraďuje pôda, ktorá je základným výrobným faktorom a nevyhnutnou výrobnou podmienkou, pretože je nevyhnutná pre existenciu rastlinnej a živočíšnej výroby ako základných odvetví poľnohospodárskej výroby, ďalej je to prirodzená poloha pozemkov, klimatické podmienky, vodstvo, slnečná energia a biologické organizmy. Základnou vlastnosťou pôdy je úrodnosť. Vyjadrujeme prirodzenú, hospodársku a ekonomickú úrodnosť. Prirodzená úrodnosť je rozdielna a preto pre efektívne využitie treba zosúladiť potreby a požiadavky rastlín na pôdu. Medzi ekonomické vlastnosti pôdy označujeme: nerozmnožiteľnosť, obmedzenosť, nepresnosť, neopotrebovateľnosť.

Podľa **ZENTKOVEJ (2006)** poľnohospodárska prvovýroba sa v dôsledku reštriktívnych opatrení, pri veľkom skoku znižovania dotácií dostala do zložitej situácie vo výrobnom ekonomickom úseku. Poľnohospodárska výroba musí riešiť zložité otázky s hlbokými hospodárskymi a finančnými dôsledkami, najmä čo sa týka dodateľských organizácií a spracovateľského priemyslu a pri nadmernom dovoze niektorých druhov dotovaných potravín zo zahraničia.

Podľa **HENNYEYOVEJ (2008)** v industriálnej spoločnosti významnú úlohu zohrávajú informácie výrobkov a surovín pre väčšinu vykonávaných činností. Obrovský potenciál hospodárskeho rastu i rozvoja spoločnosti je v kvalitných informáciách.

K najdôležitejším charakteristikám hospodárenia každého podniku patria podľa **BIELIKA (2008)** výnosy, náklady a hospodársky výsledok. Výnosy sú peňažnou čiastkou, ktorú podnik získal zo všetkých svojich činností za určité účtovné obdobie bez ohľadu na to, či v tomto období došlo k úhrade alebo nie. Náklady podniku sú peňažné čiastky, ktoré podnik účelne vynaložil na získanie výnosov. Rozdiel medzi výnosami a nákladami tvorí hospodársky výsledok podniku. Zisk je kritériom pre rozhodovanie o

všetkých základných ekonomických otázkach, o objeme výroby, investíciách, je hlavným zdrojom akumulácie, rozdeľovania dôchodkov a je motívom podnikania a základom hmotnej zainteresovanosti.

Vonkajšie faktory, ktoré vplývajú na výsledok hospodárenia majú makroekonomický charakter, sú odrazom celkového stavu ekonomiky štátu. Medzi faktory, ktoré determinujú ziskovosť podniku zaraďujeme nástroje cenovej, daňovej, úverovej, dotačnej a obchodnej politiky. Vnútorne faktory podmieňujú vnútorné prostredie podniku. K základným patrí hospodárnosť výroby, produktivita práce, efektívnosť využitia kapitálu, kvalita manažmentu.

Dôležitú súčasť podnikovej ekonomickej zložky predstavuje kontroling a finančno-ekonomická analýza podniku. Podľa **GURČÍKA (2004)** kontroling je integračný nástroj riadenia, ktorý podporuje rozhodovanie podnikového vedenia a riadiacich pracovníkov. Základom je informačný systém kopírujúci vnútro podnikové účtovníctvo. Finančnoekonomická analýza podniku predstavuje rozbor údajov, ktorých prvotným a hlavným zdrojom je finančné účtovníctvo. Jej zmyslom je dospieť k určitým záverom o celkovej hospodárskej a finančnej situácii podniku a poskytnúť manažmentu predpoklady pre ďalšie rozhodovanie.

Podľa **KUZMU (2008)** má poľnohospodárska výroba viaceré zvláštnosti. Vyzdvihuje najmä skutočnosť, že má biologický charakter a je viazaná na pôdu. Trhový mechanizmus je preto menej funkčný. Trhová rovnováha sa na agrárnom trhu ťažko dosahuje, pretože ponuka i dopyt reagujú na zmenu trhových cien s veľkým oneskorením a rast dôchodku obyvateľstva na spotrebu pôsobí pri zabezpečovaní výživovej dostatočnosti slabo. Je teda nevyhnutné aby prvovýroba reagovala na zmeny ekonomického prostredia.

PAŠKA (2004) uvádza o komerčných a ekonomických aspektoch výroby obilnín, že v súčasnosti je výroba obilnín regulovaná rôznymi nástrojmi a spôsobmi. Od decembra 1993 je na Slovensku platný trhový poriadok pre obilniny, ktorý upravuje pravidlá, nástroje a mechanizmus trhových vzťahov pri nákupe, ošetrovaní, spracovaní, skladovaní a predaji obilnín a ich výrobkov. Účelom tohoto poriadku je stabilizácia agrárneho trhu s obilninami, potravinová bezpečnosť štátu pri racionálnom využití domáceho potenciálu, primeranej ochrany domácich výrobcov voči nadmernému dovozu obilnín a ich výrobkov, stimulovanie medzinárodného obchodu v rámci platných dohôd. Nástrojmi regulácie trhu

obilnín je garantovaná cena pšenice potravinárskej pre štátny intervenčný nákup, minimálna cena viazaná na kvótu pre potravinársku pšenicu, štátny intervenčný nákup potravinárskej pšenice uskutočnený za garantované ceny pre objem kvóty, množstevné usmerňovanie nakupovaných obilnín, exportné dotácie vyplývajúce z dohôd WTO, vývozné a dovozné licencie, bonifikácia úrokov a opatrenia na ochranu domácich výrobcov . Trhový poriadok pre obilniny je pre účastníkov záväzný s výnimkou samozásobiteľov, ktorých ročná produkcia nepresahuje 50 t.

V štruktúre rastlinnej výroby, podľa výrobných oblastí, 45-60% z ornej pôdy pripadá obilninám, uviedol **ŠIMO (2006)**, najväčšie zastúpenie obilnín je v kukuričnej výrobnej oblasti. Priemerný ročný prírastok svetovej produkcie obilia je 2%. Pri výrobe sa však negatívne prejavoval deficit výživy, znižovanie pH pôdy, značné opotrebovanie strojnotechnologických zariadení, čoho bolo dôsledkom vyššia kvalita, zvýšenie strát najmä pri zbere. Cena výrobcov obilnín zaznamenáva výrazný pokles.

Hlavné pozitíva plánovania podľa **KRETTERA (2008)** spočívajú v tom, že pomáhajú koordinovať činnosti, uľahčujú dosahovať stanovené ciele v určitom čase, vytvárajú lepšiu komunikáciu , zabezpečujú lepšiu prispôsobovanosť k zmenám, nabádajú manažment podniku, aby systematickým spôsobom premýšľal o budúcnosti podniku a umožňuje priebežné sledovanie jednotlivých činností podniku.

Podľa **BIELIKA (2008)** medzi hlavné ukazovatele hodnotenia procesu výroby zaraďujeme produktivitu práce, ktorá vyjadruje schopnosť práce vytvárať za jednotku času pri daných výrobných podmienkach určité množstvo úžitkových hodnôt. Meriame ju priamou alebo nepriamou metódou. Ďalšími ukazovateľmi je intenzita výroby, ktorá rastie vtedy, ak rastie produktivita práce. Intenzifikácia výroby predstavuje proces zvyšovania intenzity výroby stupňovaním dodatočných vkladov do výroby. Priebežná výrobná doba, predstavuje dobu, počas ktorej je materiál vo výrobnom procese. Efektívnosť poukazuje na produktívnosť jednotlivých druhov výrobných faktorov. Podstatný význam na určovanie ekonomickej efektívnosti pri jej vyjadrovaní uplaňuje vzťah medzi hodnotou vyjadrovanými vstupmi a efektmi. Na strane vstupov sú to výrobné faktory, ktoré boli vo výrobnom procese spotrebované respektíve opotrebované. Výstupmi môže byť objem výnosov alebo realizovaný zisk. Pri skúmaní otázok ekonomickej efektívnosti je potrebné

odpovedať na otázku, v akom vzťahu sa vyvíja celkový výsledný efekt podniku k vynaloženým nákladom na jednej strane a k rozsahu a štruktúre trhu na druhej strane. Rentabilitu definuje ako schopnosť podniku dosahovať zisk a zhodnocovať kapitál vložený do výroby.

Produktivitu práce z dlhodobého hľadiska hodnotí **KUZMA (2008)** ako priaznivý vývoj. Ukazovatele produktivity sú však výsledkom rozporuplného vývoja v jednotlivých faktoroch ovplyvňujúcich produktivitu práce. Rast produktivity práce je zabezpečený znižovaním počtu pracovných síl bez adekvátnej náhrady výkonnou technológiou. Na obnovu technológie poľnohospodárstva SR nemá dostatok vlastných zdrojov a dotačná politika tento problém dostatočne nerieši.

PAŠKA (2009) konštatuje, že obilniny patria do skupiny plodín vyznačujúcich sa extenzívnym spôsobom pestovania, v ktorom stupeň mechanizácie má najvyššiu úroveň. Obilniny majú približne rovnakú štruktúru nákladov, pretože nákladovosť na jednotku produkcie spolu s úrovňou cenových nástrojov rozhoduje o konečnom efekte výroby, je treba odstrániť nepodstané rozdiely v nákladovosti a hľadať rezervy v jej znižovaní. Z národohospodárskeho hľadiska obilniny vo výžive obyvateľstva zabezpečujú približne 40% energetickej hodnoty. Prevažná časť sa spotrebováva na kŕmenie hospodárskych zvierat. Niektoré obilniny sa po úprave využívajú ako dietetické potraviny s liečivými účinkami.

Problémom poľnohospodárskej prvovýroby je podľa **BOREKOVEJ (2007)** klesajúca tvorba pridanej hodnoty v dôsledku rastúcej materiálovej náročnosti prírodnými podmienkami a zvyšujúcej sa hodnoty odvodov v dôsledku majetkových daní a úprav výpočtu základou dane z príjmov.

Základným cieľom teórie nákladov podľa **ZENTKOVEJ (2009)** je pochopiť, čo sa skrýva za rozhodnutiami firmy o veľkosti produkcie a cenách. Aby firma mohla robiť takéto rozhodnutia musí mať informácie o dopyte po produkte, ktorý vyrába a o výrobných nákladoch.

Cieľom každého podniku, podľa **GURČÍKA (2010)** je dosahovať najvyšší hospodársky výsledok. Úlohou každého finančného manažmentu je sledovať vývoj

pridanej hodnoty a zabezpečenie optimálneho toku peňažných prostriedkov. Významný podiel na dosahovaných tržbách aj nákladoch má prevádzka podniku. Objem, tendencia a dynamika vývoja pridanej hodnoty sú pre podnik dominantné. Hrubá pridaná hodnota je finálna poľnohospodárska produkcia znížená o spotrebu nakúpeného inputu. Čistou pridanou hodnotou je hrubá pridaná hodnota vrátane prevádzkových dotácií znížená o odpisy dlhodobého majetku, dane, nájomné a úroky.

Do roku 2010 píše **ZOBORSKÝ (2006)** je predpoklad, že plochy obilnín poklesnú o 1 mil.ha a ustália sa na okolo 610 mil.ha. Predpokladá sa zvýšenie svetových cien obilia na 160 USD za 1t. Začínajú sa uplatňovať pôdoochranné technológie. Výsledky výskumov ukázali, že rozdiel v spotrebe nafty medzi technológiou s bežným obrábaním (53,1 litra, ha⁻¹) a sejbou do neobrobenej pôdy (10,2 litra, ha⁻¹) predstavoval 42,9 litra. ha⁻¹. Obilniny sú jedným z odvetví RV, v ktorom stupeň mechanizácie dosahuje najvyššiu úroveň. To sa odráža aj v nákladovej štruktúre. V ostatnom období dochádza k zníženiu spotreby práce vplyvom výkonných mechanizmov a lepšej technologickej úrovne strojov zo zahraničia. Obilniny majú približne rovnakú štruktúru vlastných nákladov. Pretože úroveň nákladovosti na jednotku produkcie spolu s úrovňou cenových nástrojov rozhoduje o konečnom efekte výroby, je treba odstrániť neopodstatnené rozdiely v nákladovosti obilnín a hľadať rezervy v jej znižovaní. V priemere skrmujeme v kŕmnych zmesiach približne 54 % pšeníc.

Prognózy vývoja rastlinnej výroby do roku 2050, základný dokument (č. m. 1268/2008-100), (2008) predložilo MP SR, v ktorom štruktúra a špecializácia rastlinnej výroby bude vychádzať z princípov trvalo udržateľného rozvoja a zabezpečovania náležitej úrovne konkurenčnej schopnosti v globalizovanej ekonomike. Vzrastie počet spotrebiteľov, ktorí sa budú orientovať pri výbere potravín okrem ceny na kvalitu i na množstvo spotrebovaného CO₂ pri ich výrobe. Rastlinná výroba bude viac zohľadňovať požiadavky spotrebiteľov. Predpokladá sa nárast výrobkov s označením „*bio*“. Vzrastie podiel plodín s produkciou surovín na nepotravinárske a priemyselné využívanie. Dôjde k stabilizácii faktorov využívania mimoprodukčného pôsobenia rastlinnej výroby.

2 CIEĽ PRÁCE

Cieľom bakalárskej práce je posúdiť súčasnú úroveň ekonomiky výroby pšenice na Slovensku. Analyzovali sa faktory ovplyvňujúce celkovú úroveň vlastných nákladov. Na základe výsledkov analýzy sme navrhli stratégiu, ktorá prispeje k stabilizácii, prípadne k rozvoju výroby pšenice.

Pre dosiahnutie hlavného cieľa boli v práci použité metódy analýzy, syntézy a komparácie, úrovne a vývoja pestovania pšenice v rokoch 2005 – 2008. Prednosť komparačnej metódy spočíva v tom, že zahŕňa súbor faktorov, ktoré vplývajú na pestovanie pšenice, rešpektuje variabilnosť ovplyvňujúcich činiteľov a určuje možné parametre predpokladov a stanovenie rezerv.

Ekonomiku výroby rastlinných komodít ovplyvňuje množstvo výrobných, ekonomických a iných faktorov. Pri ekonomickom hodnotení vychádzame zo vzťahov medzi vstupmi a výstupmi. Najdôležitejšou ekonomickou kategóriou sú náklady, tržby zisk, rentabilita, likvidita a efektívnosť.

Pre splnenie cieľa, je práca rozdelená do troch častí:

1. Zhodnotenie výrobných ukazovateľov pestovania pšenice
2. Zhodnotenie intenzity a nákladovosti
3. Vývoj konkurencieschopnosti SR s krajinami EÚ a sveta.

3 METODIKA PRÁCE

3.1 Materiál práce

Pre vypracovanie bakalárskej práce podkladové údaje boli získané z odbornej literatúry a prednášok SPU Nitra, Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva v Bratislave, zo Štatistického úradu SR, z Roľníckych novín, štúdiom domácej literatúry, časopisov, elektronických zdrojov, z vedeckých a odborných prác.

3.2 Metódy práce

Ekonomiku výroby pšenice ovplyvňujú prírodné, výrobné, ekonomické faktory a nástroje agrárnej politiky, ktorými sú ceny a dotácie. Medzi základné faktory agrárneho trhu, ktoré ovplyvňujú ekonomickú úspešnosť:

- dopyt a ponuka – stav na agrárnom trhu
- obchodná politika, ktorá sa odvíja od požiadaviek trhu
- cenová politika – kvalitné produkty, efektívna výroba, nízke náklady
- odbytové kanály – úzky kontakt s odberateľmi

Ekonomická úroveň vlastných nákladov sa analyzovala za časové obdobie 2005-2008.

K vyhodnoteniu jednotlivých údajov sme dospeli pomocou týchto metód:

- analyticko-syntetická metóda - pri posudzovaní súčasného stavu problematiky
- metóda komparácie – porovnávanie výsledkov dosiahnutých v produkcii pšenice a realizačných cien na domácom a zahraničnom trhu
- štatisticko-matematické metódy – aritmetický priemer, index rastu
- tabuľkové vyjadrenie
- grafická metóda, jako jedna z prostriedkov analýzy štatistických údajov

Pre analýzu zisťovania produkcie sme použili determinanty, hektárovú úrodu a zberovú plochu komodít:

$$\text{Produkcia komodity (t)} = \text{úroda} \times \text{plocha}$$

Boli použité nasledovné algoritmy výpočtov finančno-ekonomických ukazovateľov:

Ukazovatele rentability

$$\text{Rentabilita výnosov } ha^{-1} = \frac{\text{hospodárky výsledok v } ha^{-1}}{\text{výnosy } ha^{-1}} \times 100 (\%)$$

$$\text{Rentabilita tržieb ha}^{-1} = \frac{\text{hospodársky výsledok ha}^{-1}}{\text{tržby ha}^{-1}} \times 100 (\%)$$

$$\text{Rentabilita VN ha}^{-1} = \frac{\text{hospodársky výsledok ha}^{-1}}{\text{vlastné náklady ha}^{-1}} \times 100 (\%)$$

$$\text{Rentabilita VN na t} = \frac{\text{hospodársky výsledok na t}}{\text{vlastné náklady na t}} \times 100 (\%)$$

Ukazovatele nákladovosti

$$\text{Nákladovosť priamych nákladov} = \frac{\text{priame náklady}}{\text{výnosy há}^{-1}}$$

$$\text{Nákladovosť VN ha}^{-1} = \frac{\text{vlastné náklady ha}^{-1}}{\text{výnosy ha}^{-1}}$$

Pomerové ukazovatele

$$\text{Vlastné náklady ha}^{-1} = \frac{\text{vlastné náklady}}{\text{výmera v ha}}$$

$$\text{Hospodársky výsledok ha}^{-1} = \frac{\text{hospodársky výsledok v EUR}}{\text{výmera v ha}}$$

$$\text{Výnosy ha}^{-1} = \frac{\text{výnosy v EUR}}{\text{výmera v ha}}$$

$$\text{Index} = \frac{\text{údaj za obdobie roku } x+1}{\text{údaj za obdobie roku } x}$$

$$\text{Percentuálna zmena} = (\text{Index} - 1) \times 100$$

$$\% \text{ osev na ornej pôde} = \frac{\text{výmera plodiny v há}}{\text{výmera ornej pôdy v há}} \times 100$$

$$\text{Hrubá produkcia na há} = \frac{\text{hrubá produkcia pšenice v EUR}}{\text{výmera pšenice v há}}$$

$$\text{Objem rentability pšenice} = \frac{\text{zisk v EUR}}{\text{výmera pšenice v há}}$$

$$\text{Úroveň vlastných nákladov} = \frac{\text{výnosy}}{\text{náklady}} \times 100 (\%)$$

Dôležitú funkciu pre efektívnu výrobu plnia kalkulácie nákladov. Kalkulačnou jednotkou je 1 tona a 1 ha zberovej plochy. Kalkulačný vzorec nákladov, pre výrobu pšenice, vyjadruje jednotlivé nákladové položky: spotreba nakúpených osív, spotreba vlastných osív, spotreba priemyselných a organických hnojív, spotreba chemických a ochranných prostriedkov, mzdy, odmeny, sociálne náklady, opravy a udržiavanie, odpisy DHM, agrochemické služby, ostatné priame náklady, náklady pomocných činností, priame náklady spolu, výrobná réžia, správna réžia a vlastné náklady celkom.

4 VÝSLEDKY PRÁCE

4.1 Výmera pôdy

Pôda patrí medzi základné výrobné faktory. Je to neobnoviteľný ekonomicky vzácny statok. Slovenské poľnohospodárstvo malo v roku 2008 výmeru 2 428 899 ha poľnohospodárskej pôdy, čo bolo o 1 784 ha menej ako pred rokom. Z tejto pôdy 79,7 % bola využitá pre poľnohospodárske účely. Výmera sa medziročne zvýšila oproti roku 2007 o 6 367 ha z dôvodu vyššieho počtu žiadostí o podporu podaných farmármi. Výmera ornej pôdy vzrástla o 6 202ha, trvalých lúk a pasienkov o 3 082 ha. Výmera trvalých porastov klesla o 1 554 ha a ostatných plôch vrátane domácich záhradiek o 1 363 ha. Najvyššie zastúpenie v štruktúre plodín na ornej pôde mali v roku 2008 obilniny 59,4 %, priemyselné plodiny 18,91 % a objemové krmoviny 18 %. Takmer 0,77 % tejto pôdy bolo úhorované.

4.2 Bilancia pšenice na Slovensku

V hospodárskom roku 2008/09 sa pšenica pozberala z plochy o 13,6 tis. ha t.j. o 3,8 % väčšej ako v predchádzajúcom roku. Priemerný výnos z há bol o 1,05 ton t.j. 27,5 % vyšším ako v hospodárskom roku 2007/08. Produkcia pšenice sa dosiahla najväčšia za uplynulé desaťročie. V medziročnom porovnaní sa zvýšila o 439,9 tis. ton, čo je

v percentuálnom vyjadrení 31,9 %. Spolu s počiatočným stavom zásob a odhadovaným dovozom v množstve 112,0 tis. ton by sa mohla na slovenskom trhu vytvoriť ponuka o 518,8 tis. ton, čo je o 31,3 % väčšia ako v predchádzajúcom hospodárskom roku. Väčšia ponuka by umožnila v hospodárskom roku 2008/09 zvýšiť export o 245,0 tis. ton t.j.o 69,0 % a domácu spotrebu o 79,9 tis. ton, čo je o 7,4 %. V aktuálnom hospodárskom roku 2008/09 sa predpokladá aj zvýšenie použitia pšenice na ostatné účely o 130,0 tis. ton v percentuálnom vyjadrení je to o 114,3 % a potravinárskej spotreby o 22,6 tis. ton t.j.o 4,6 %. Konečné zásoby pšenice sa oproti stavu na konci hospodárskeho roka 2007/08 zvýšia o 198,2 tis. ton v percentách o 94,6 %.

Bilancia pšenice na Slovensku

Tab. 1

Ukazovateľ	M.j.	Skutočnosť				Odhad 2008- 2009	Výhľad 2009- 2010
		2004- 2005	2005- 2006	2006- 2007	2007- 2008		
Osevná plocha	tis.ha	369,4	375,8	350,9	360,8	374,4	374
Zberová plocha	tis.ha	367,8	373	349,1	360,7	373,7	
Hektárová úroda	t/ha	4,8	4,31	3,85	3,82	4,87	4,1
Produkcia	tis.t	1 764,80	1 607,90	1 342,70	1 379,60	1 819,50	1 533,40
Počiatočné zásoby	tis.t	79	348,3	232,8	173,8	209,6	407,8
Dovoz	tis.t	55,3	46,4	136,6	54,5	112	10
Ostatné zdroje	tis.t	82	30,5	16,2	50,8	36,4	0
Celková ponuka	tis.t	1 981,10	2 033,10	1 728,30	1 658,70	2 177,50	1 951,20
Domáca spotreba	tis.t	1 357,80	1 314,20	1 140,30	1 083,60	1 163,50	1 250
potravinárska	tis.t	530,2	538,1	480,3	490,4	513	540
osivárska	tis.t	110,6	102,8	100,1	100,5	106,8	110
Kfírna	tis.t	560	555,1	452,2	379	300	400
Ostatná	tis.t	157	118,2	107,7	113,7	243,7	200
Vývoz	tis.t	152,4	451,8	407	355	600	390
Ostatné výdaje	tis.t	122,6	34,3	7,20	10,5	6,2	0
Celkové použitie	tis.t	1 632,80	1 800,30	1 554,50	1 449,10	1 769,70	1 640
Konečné zásoby spolu	tis.t	348,3	232,8	173,8	209,6	407,8	311,2
z toho: zásoby na PPA na intervenčný nákup	tis.t	105,1	64,6	-	-		
zásoby u prvovýrobcov a ostatných	tis.t	243,2	168,2	-	-	-	-

Zdroj: Štatistický úrad SR, rezortný výkaz OB (MP SR) 9-12; údaje o zahraničnom obchode sa uvádzajú na základe dopočtov MP SR ku 31. 12. 2008

4.3 Vývoj vlastných nákladov pšenice

Tab. 2 Vlastné náklady pšenice na 1 ha a 1 tonu v EUR

Ukazovateľ	2005	2006	2007	2008	Index 2008/2005	Podiel 2008/2005 v %
Osivá-sadivá nakúpené	46,50	49,16	49,92	66,79	1,44	144
Osivá-sadivá vyrobené	12,98	12,61	13,54	12,68	0,98	98
Hnojivá nakúpené	90,85	94,14	102,24	148,34	1,63	163
Hnojivá vyrobené	20,81	25,92	23,87	18,52	0,89	89
Chemické ochranné prostriedky	67,02	71,13	77,21	89,52	1,34	134
Ostatný priamy materiál	12,68	13,05	13,78	24,63	1,94	194
Mzdy a odmeny priame	9,86	14,77	14,47	13,74	1,39	139
Sociálne náklady	1,69	2,79	3,12	3,62	2,14	214
Opravy a udržiavanie	5,05	5,94	0,63	0,93	0,18	18
Odpisy HIM	1,39	2,12	2,06	2,36	1,69	169
Agrochemické služby	26,82	25,73	23,97	23,57	0,88	88
Ostatné priame náklady	53,77	52,75	54,80	57,96	1,08	108
Náklady pomocných činností	161,92	179,65	181,14	193,02	1,19	119
Zníženie nákladov o zúčt.výnosy	-0,37	-6,31	-2,09	-2,42	6,64	664
Priame náklady spolu	510,99	543,45	558,65	653,26	1,28	128
Výrobná réžia	64,43	65,33	72,69	82,89	1,29	129
Správna réžia	44,81	52,94	58,52	58,52	1,31	131
VN celkom na ha	620,23	661,72	689,87	794,66	1,28	128
VN hlavného výrobku na ha	600,48	634,80	661,46	764,39	1,27	127
VN vedľajšieho výrobku na ha	19,75	26,92	28,41	30,27	1,56	156
Úroda t/ha	4,70	4,38	4,24	5,41	1,15	115
VN na tonu hlavného výrobku	127,76	144,93	156,00	141,29	1,11	111

ZDROJ: VÚEPP Bratislava,+ vlastný prepočet

Vo vývoji vlastných nákladov sme zitili medziročný nárast, ktorý je spôsobený vyššími vstupnými cenami a vyšším odvodovým zaťažením. Najvyšší nárast nákladov v medziročnom porovnaní 08/05 bol zistený u sociálnych nákladov, kde Index mal hodnotu 2,14.

Náklady na nakúpené osivá-sadivá mali v roku 2008 oproti roku 2007 rozdiel +16,87 EUR. Nárast nákladov v sledovanom období sme zistili u nakúpených hnojív o 57,49 EUR, chemických ochranných prostriedkov o 22,50 EUR a u ostatného priameho materiálu o 11,95 EUR. Nepodstatný rozdiel vo vývoji vlastných nákladov bol u pomocných činností a výrobnéj a správnej rézie. Zníženie nákladov v období 2008-2005 bolo u hnojív

vyrobených vo svojej réžii o -2,29 EUR. Náklady na opravy a udržiavanie sa v roku 2008 oproti roku 2005 znížili o -4,12 EUR.

4.3.1 Štruktúra vlastných nákladov

Štruktúra vlastných nákladov pšenice na 1 ha a 1 tonu v %

Tab. 3

Ukazovateľ	2005	2006	2007	2008
Osivá-sadivá nakúpené	7,50	7,43	7,24	8,40
Osivá-sadivá vyrobené	2,09	1,91	1,96	1,60
Hnojivá nakúpené	14,65	14,23	14,82	18,67
Hnojivá vyrobené	3,36	3,92	3,46	2,33
Chemické ochranné prostriedky	10,81	10,75	11,19	11,27
Ostatný priamy materiál	2,04	1,97	2,00	3,10
Mzdy a odmeny priame	1,59	2,23	2,10	1,73
Sociálne náklady	0,27	0,42	0,45	0,46
Opravy a udržiavanie	0,81	0,90	0,09	0,12
Odpisy HIM	0,22	0,32	0,30	0,30
Agrochemické služby	4,32	3,89	3,47	2,97
Ostatné priame náklady	8,67	7,97	7,94	7,29
Náklady pomocných činností	26,11	27,15	26,26	24,29
Zníženie nákladov o zúčt.výnosy	-0,06	-0,95	-0,30	-0,30
Priame náklady spolu	82,39	82,13	80,98	82,21
Výrobná réžia	10,39	9,87	10,54	10,43
Správna réžia	7,23	8,00	8,48	7,36
VN celkom na ha	100,00	100,00	100,00	100,00
VN hlavného výrobku na ha	96,82	95,93	95,89	96,19
VN vedľajšieho výrobku na ha	3,18	4,07	4,11	3,81
VN na tonu	21,28	22,84	23,56	18,48

ZDROJ: VÚEPP Bratislava, +vlastný prepočet

V štruktúre vlastných nákladov u pšenice, zaberajú rozhodujúci podiel priame náklady s hodnotou od 80,98 % v roku 2007 do 82,9 % v roku 2005. Z priamych nákladov najväčší podiel zaberajú náklady pomocných činností, ktoré sa pohybujú od 24,29 – 27,15 %, nakúpené hnojivá od 7,24 – 8,40 % a chemické ochranné prostriedky v rozpätí 10,75 – 11,27 %. Mzdové a sociálne náklady sa na celkových vlastných nákladoch podielajú v rozpätí 1,59-2,23%. Zanedbateľný podiel majú vyrobené osivá vo vlastnej réžii s hodnotou 1,60%-2,09 % a odpisy HIM, ktoré sú nižšie ako 1 %. Nízky podiel odpisov

na vlastných nákladoch poukazuje na veľmi nízke investície do HIM. Obnova a modernizácia dlhodobého majetku a technológie, by priniesla lepšie hospodárske výsledky, vyššiu efektívnosť, rentabilitu a tým nižšiu nákladovosť na jednotku produkcie.

4.3.2 Vlastné náklady podľa výrobných oblastí

Vlastné náklady na výrobu pšenice v rokoch 2005-2008,

Tab. 4 podľa výrobných oblastí na 1 ha a 1 t v EUR

Rok Ukazovateľ	Kukuričná	Repárska	Zemiaka- rská	Zemiakovo- osevná	Horská	Priemer SR
Rok 2005						
Priame náklady	512,15	547,20	471,05	452,13	438,46	510,99
VN na ha	601,04	688,14	583,25	544,68	578,60	620,23
Úroda v t	4,85	5,12	3,84	4,20	3,21	4,70
VN na t	120,96	129,32	148,58	122,49	167,23	127,76
Rok 2006						
Priame náklady	534,69	585,24	463,49	559,58	515,57	543,45
VN na ha	633,61	725,72	562,34	715,40	685,19	661,72
Úroda v t	4,52	4,69	3,88	3,65	2,78	4,38
VN na t	135,23	148,41	139,91	185,45	224,96	144,93
Rok 2007						
Priame náklady	566,19	585,04	502,76	530,34	460,73	558,65
VN na ha	682,20	748,69	603,66	670,45	576,55	689,87
Úroda v t	4,18	4,77	3,80	3,70	3,02	4,24
VN na t	157,11	150,60	154,12	168,49	177,59	156,00
Rok 2008						
Priame náklady	675,70	674,17	577,74	608,44	560,51	653,26
VN na ha	813,22	841,80	698,27	705,01	685,26	794,66
Úroda v t	5,56	5,85	4,88	4,67	3,71	5,41
VN na t	141,11	138,39	139,55	139,48	172,28	141,29

Zdroj: VÚEPP Bratislava, + vlastný prepočet

Ak by sme situáciu vlastných nákladov hodnotili z pohľadu jednotlivých výrobných oblastí Slovenska, zistili by sme, že hodnota vlastných nákladov závisí od celkových klimatických a pôdných podmienok. Za sledované obdobie najvyšší podiel vlastných nákladov na tonu pšenice bol v horskej výrobnej oblasti v roku 2006 s hodnotou 224,96 EUR.t⁻¹ pri

dosiahnutej úrode 2,78 t.ha⁻¹. Ich vysoký podiel bol zapríčinený vysokým podielom nákladov na nakúpené hnojivá a chemické ochranné prostriedky. Vzhľadom na jednotlivé úrody v sledovanom časovom horizonte, najvyššia úrodnosť bola dosiahnutá v roku 2008 v repárskej výrobnnej oblasti 5,85 t.ha⁻¹ a prepočítané vlastné náklady na tonu 138,39 EUR. Najvhodnejšou výrobnou oblasťou pre pestovanie pšenice je repárska, kukuričaná zemiakarská, zemiakovo-osevná a najmenej vhodná je horská výrobná oblasť.

4.4 Priemerné realizačné ceny pšenice

Tab. 5 Priemerné ceny pšenice v EUR/t

	2005	2006	2007	2008	2009	Index 2009/2005	Index 2009/2008
Pšenica potravinárska	124,38	129,42	181,60	188,87	115,12	0,9256	0,6095
Pšenica priemyselná	105,42	109,27	147,31	140,31	93,13	0,8834	0,6637

ZDROJ: Štatistický úrad SR/SLOVSTAT,+ vlastný prepočet

Od roku 2005 do roku 2008 bola situácia cien pšenice priaznivá. Priemerné ceny rástli, nárast v roku 2008 oproti 2005 bol u potravinárskej pšenice 64,49 EUR/t a u priemyselnej pšenice 34,89 EUR/t. V roku 2009 bol nepriaznivý vývoj. Ceny potravinárskej pšenice klesli oproti roku 2008 o 73,75 EUR/t Index 09/05 mal hodnotu 0,9256, Index 09/08 bol 0,6095. Ceny priemyselnej pšenice klesli oproti roku 2008 o 47,18. Index 09/05 s hodnotou 0,8834 a Index 09/08 bol 0,6637.

4.4.1 Pokles cien pšenice v roku 2009

Trh s pšenicom je nielen na Slovensku, ale aj v celej EÚ a vo svete, presýtený a ceny pšenice neustále padajú. Ani pokles potravinárskej pšenice (E, A, B, P) od pestovateľov však nespôsobil zvýšený záujem u odberateľov. Ponuka všetkých potravinárskych obilnín bola nadmerná a podstatne prevyšovala dopyt. Hoci medziročný pokles produkcie pšenice bol o 15% , jej cena za posledných bola najnižšia za posledných 20 rokov. V júli 2009 obchodníci a spracovatelia nakupovali od pestovateľov potravinársku pšenicu a od 77,50 do 149,37 EUR/t v auguste sa rozpätie nákupných cien zúžilo od 80 do 130 EUR/t. Priemerná nákupná cena pšenice sa tak oslabila o 4,9%. V auguste sa zastavil aj pokles priemernej nákupnej ceny kfmnej pšenice, ktorej cena bola v rozpätí od 83,74 do 84,91

EUR/t, ale v septembri 2009 sa priemerná cena oslabila o 2,6%, čo je pokles na 82,69 EUR/t.

4.4.2 Priemerné ceny osív pšenice v EUR/t

Tab. 6 Priemerné ceny osív pšenice v EUR/t

	2005	2006	2007	2008	2009	Index 2009/2005	Index 2009/2008
Osivo pšenice ozimnej C1	313,43	328,87	396,84	424,09	359,84	1,1481	0,8485
Osivo pšenice jarnej C1	332,74	338,89	366,61	490,52	401,25	1,2059	0,8180

ZDROJ: Štatistický úrad SR/SLOVSTAT,+ vlastný prepočet

Pri porovnaní vývoja priemerných cien osív pšenice nárast bol v rokoch 2005 až 2008, kedy medziročne vzrastala cena osiva pšenice jarnej i ozimnej. V roku 2009 sa situácia zmenila a priemerné ceny sa znížili u pšenice ozimnej C1 o 64,25 EUR/t. Ak porovnáva-
me posledný sledovaný rok s prvým, nárast bol o 14,81%, a v medziročnom porovnaní 2009/2008 priemerná cena klesla o 15,15%. Pri porovnávaní priemerných cien osív pšenice jarnej C1 sme zistili zvýšenie v rokoch 2005 až 2008, cena vzrástla z 323,74 EUR/t na 490,52 EUR/t čo je nárast o 157,78 EUR/t. Zmena bola v roku 2009. Priemerná cena siva sa znížila o 89,27 EUR/t. Cenový Index 2005/2009 mal hodnotu 1,2059, Index 2009/2008 dosiahol hodnotu 0,8180 pri osive pšenice jarnej C1. V porovnávaní posledného roka s prvým rokom sledovaného obdobia nárast ceny bol o 20,59%, ale v porovnaní rokov 2009 a 2008 cena sa znížila o 18,2%.

4.3 Výnosy a hospodársky výsledok

Výnosy a hospodársky výsledok výroby pšenice za sledované obdobie rokov 2005, 2006, 2007 a 2008, sa započítavajú dotácie na ha. Platby za znevýhodnené podmienky sa vo výnosoch a hospodárskom výsledku za roky 2005-2008 vo výpočtoch nezohľadňujú. Dotácie v roku 2005 boli 157,67 EUR na ha pšenice a v roku 2008 to bolo len 45,84 EUR na ha. Zníženie dotácií malo vplyv na rentabilitu tržieb pšenice.

Tab. 7 Výnosy pšenice na 1 ha a 1 tonu v EUR

Ukazovateľ	2005	2006	2007	2008	Index 2008/2005	Podiel 2008/2005 v %
Výnosy na ha	693,75	640,01	840,50	839,18	1,21	121
Tržby na ha	454,52	534,06	653,29	530,14	1,17	117
Dotácie na ha	157,67	63,80	57,92	45,84	0,29	29
Výnos na ha hlavného výrobku	677,49	617,77	816,60	815,24	1,20	120
Hospodársky výsledok na ha	73,52	-21,74	150,60	44,51	0,61	61
Výsledok hlav. výrobku na ha	77,01	-17,06	155,15	70,85	0,66	66
Hospodársky výsledok na t	16,40	-3,88	36,58	9,39	0,57	57
Počet sledovaných podnikov	97	88	86	77		

ZDROJ: VÚEPP Bratislava, + vlastný prepočet

Za sledované obdobie výroby a pestovania pšenice v rokoch 2005-2007, výnosy na ha mali medziročný vzostup, čo bolo spôsobené vyššími priemernými realizačnými cenami. Výška dotácií sa medziročne znižovala zo 157,67 EUR na 45,84 EUR. Najväčší hospodársky výsledok hlavného výrobku na ha, bol v roku 2007, hodnota bola 155,15 EUR. Dôsledkom prudkého poklesu dotácií v roku 2006 o 93,87 EUR, hospodársky výsledok hlavného výrobku na ha dosahoval hodnotu -17,06 EUR .

4.3.1 Finančno ekonomické ukazovatele

➤ Rentabilita nákladov a tržieb

Tab. 8 Rentabilita nákladov a tržieb pšenice

Ukazovateľ	M.J.	2005	2006	2007	2008
Rentabilita tržieb v %	EUR.ha ⁻¹	16,17	-4,07	23,05	8,40
Rentabilita VN na ha v %	ha ⁻¹	11,85	-3,28	21,83	5,60
Rentabilita VN na t v %	t ⁻¹	12,84	-2,68	23,45	6,65

ZDROJ: VÚEPP Bratislava, + vlastný prepočet

Rentabilita, ako ekonomický ukazovateľ, vyjadruje pomer hospodárskeho výsledku na vlastných nákladoch a tržbách. Pri výpočte rentability pšenice, sme v hospodárskom výsledku zohľadnili hodnotu dotácií. Z výpočtov sme zistili, že rentabilita tržieb a nákladov v roku 2006 mala zápornú hodnotu. V roku 2007 oproti roku 2005, bola

rentabilita tržieb vyššia o 6,88% a rentabilita vlastných nákladov na tonu pšenice bola o 10,61 % vyššia. V dôsledku podstatného zníženia dotácií v roku 2008 rentabilita tržieb bola na úrovni 8,40%, čo je zníženie o 14,65 % oproti roku 2007.

➤ Nákladovosť na výrobu pšenice

Tab. 9 Nákladovosť na výrobu pšenice

Ukazovateľ	M.J	2005	2006	2007	2008
Nákladovosť priamych nákladov	ha ⁻¹	0,737	0,849	0,665	0,778
Nákladovosť VN na ha	ha ⁻¹	0,894	1,034	0,821	0,947
Nákladovosť na t hlav. výrobku	t ⁻¹	0,189	0,235	0,191	0,173

ZDROJ: VÚEPP Bratislava, + vlastný prepočet

Tabuľka č. 6 vyjadruje, akú hodnotu nákladov na ha výroby pšenice, vynaložíme na jednotku výnosov. Nákladovosť na tonu hlavného výrobku bola najnižšia v roku 2008 s hodnotou 0,173 Eur. Najvyššia nákladovosť vlastných nákladov na ha pšenice bola v roku 2006 s hodnotou 1,034 Eur. Nákladovosť priamych nákladov na ha sa v sledovanom období pohybuje od 0,665 do 0,849 Eur.

➤ Úroveň vlastných nákladov pšenice

Tab. 10 Úroveň vlastných nákladov pšenice

Ukazovateľ	M.J	2005	2006	2007	2008
Úroveň VN v %	ha ⁻¹	73,28	80,71	94,70	66,71

ZDROJ: VÚEPP Bratislava, + vlastný prepočet

Úroveň vlastných nákladov na ha pšenice bola najvyššia v roku 2007 s hodnotou 94,70 % a najnižšia v roku 2008 s hodnotou 66,71%.

4.3.2 Bod zvratu výroby pšenice

Na základe realizačnej ceny, vlastných nákladov a úrody pšenice na ha, sme vypočítali bod zvratu realizačnej ceny, ktorá by mala byť vo výške minimálne v hodnote

vlastných nákladov na tonu hlavného výrobku. V tabuľke č.11 sú vypočítané hodnoty bodu zvratu úrody, vlastných nákladov hlavného výrobku a realizačnej ceny.

Tab. 11 Bod zvratu výroby pšenice

Ukazovateľ	M.J	2005	2006	2007	2008
Realizačná cena	EUR. t ⁻¹	110,04	122,42	189,27	148,81
VN hlavného výrobku na ha	EUR.ha ⁻¹	600,48	634,80	661,46	764,39
Úroda pšenice t/ha	t.ha ⁻¹	4,70	4,38	4,24	5,41
Bod zvratu realizačnej ceny	EUR. t ⁻¹	127,76	144,93	156,00	141,29
Bod zvratu úrody	t.ha ⁻¹	5,46	5,19	3,49	5,14
Bod zvratu VN hlavného výrobku	EUR.ha ⁻¹	517,19	536,20	802,50	764,88

ZDROJ: VÚEPP Bratislava, + vlastný prepočet

V roku 2005 úroda pšenice na ha neprekročila bod zvratu úrody. Vlastné náklady na ha hlavného výrobku boli o 83,29 Eur vyššie ako je hodnota bodu zvratu. Z dôvodu poskytnutej dotácie v hodnote 157,67 EUR /ha bola plodina zisková. Výrazné zníženie dotácie na hodnotu 63,80 EUR/ha, v roku 2006, spôsobilo, že výroba pšenice bola stratová. Bod zvratu vlastných nákladov hlavného výrobku bol o 98,60 EUR nižší ako bola skutočnosť. Pre optimálnu výrobu by sme museli vyprodukovať pšenicu 5,19 t.ha⁻¹ pri realizačnej cene 144,93 EUR.t⁻¹ a vlastných nákladoch na hlavný výrobok v hodnote 536,20 EUR.ha⁻¹. Priaznivá bola situácia v roku 2007 a 2008, keď bod zvratu dosahoval vyššie hodnoty ako boli dosiahnuté v skutočnosti.

4.4 Intervenčný nákup pšenice

Intervenčný nákup obilnín v hospodárskom roku 2008/2009 sa začal od 1. novembra 2008 do 31. mája 2009. Pôdohospodárska platobná agentúra bola povinná kúpiť ponúknutú pšenicu obyčajnú, ak sú splnené podmienky minimálneho množstva pšenice 10 ton. Produkcia je v porovnaní s rokom 2007/2008 nižšia o 17 percent. Úroda pokryla potreby Slovenska vo všetkých plodinách. Nepriaznivé sú ceny komodity. Tie zaznamenali prepad už pre žatvou. Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora preto navrhuje redukciu osevov v budúcich rokoch, pretože v priebehu desiatich rokov sa odbyt znížil o 750 – 800 tisíc ton obilia určeného na kŕmenie. Podľa priemerných úrod stačí osiať o 133 tisíc hektárov menej pšenice. Predaj intervenčných zásob obilnín sa uskutočňuje prostredníctvom verejných súťaží a to predovšetkým na vývoz, na vnútorný trh EÚ, domáci

trh členského štátu a za zvláštnych právnych predpisov na potravinovú pomoc. Obilniny nakúpené intervenčnými agentúrami sa ponúknu na predaj formou výziev na predloženie ponúk alebo v prípade opätovného predaja na trhu spoločenstva formou verejnej dražby. Pri rozhodovaní o predaji sa berie do úvahy ponúknutá nákupná cena, ktorá musí byť vyššia ako intervenčná cena.

4.4.1 Regulácia trhu EÚ smerom k tretím krajinám

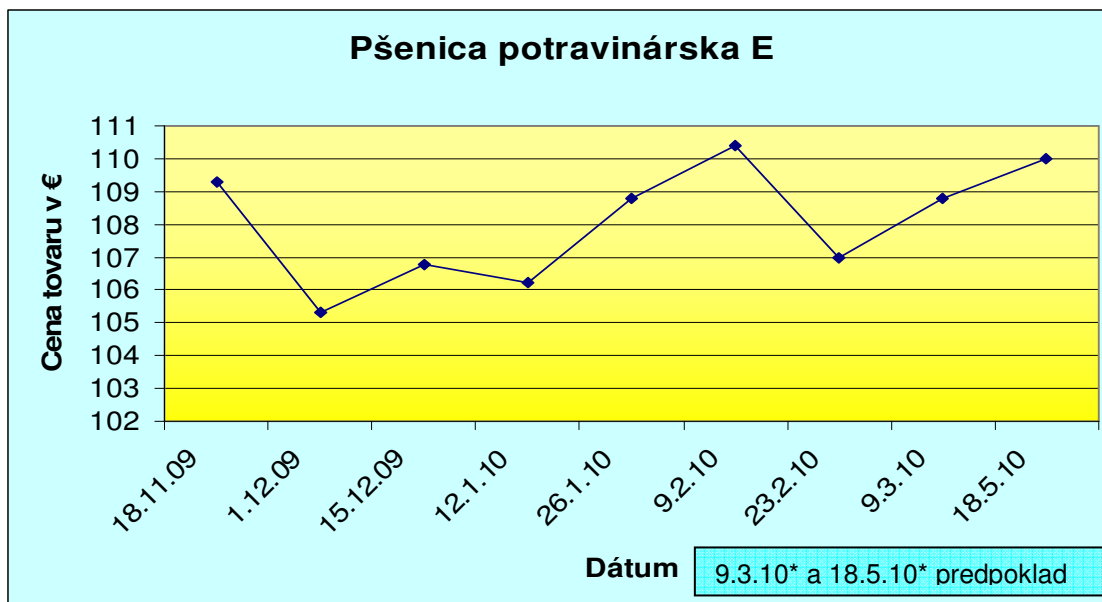
²Dovoz a vývoz produktov tretích krajín, ktoré patria pod Spoločnú organizáciu trhu s obilninami v zmysle nariadenia Komisie č. 1784/2003 o Spoločnej organizácii trhu s obilninami (od 1. 7. 2008 nariadenie Komisie (ES) č. 1234/2007), podliehajú predloženiu dovoznej alebo vývozej licencie. Výnimkou sú výrobky (kód podľa kombinovanej nomenklatúry) a množstvá uvedené v Prílohe III. nariadenia Komisie (ES) č. 1291/2000 a od 3. 7. 2008 uvedené v Prílohe II časť I písmeno A časť II písmeno A nariadenia Komisie (ES) č. 376/2008. Dovozná a vývozná licencia platí na celom území spoločenstva. Vydanie licencie je podmienené zložením zábezpeky, ktorá má zaručiť uskutočnenie dovozu alebo vývozu počas doby jej platnosti. Zábezpeka prepadá celá, alebo jej časť, ak sa transakcia neuskutočnila, alebo čiastočne uskutočnila počas tohto obdobia. Účelom dovozného režimu u obilnín je ochrana domáceho trhu EÚ pred dovozom lacnejšej produkcie z tretích krajín. Dovozný poplatok sa vypočíta ako rozdiel medzi platnou intervenčnou cenou vynásobenou 1,55 a reprezentatívnou cenou CIF pre obilniny v Rotterdame. Tak ako rastie intervenčná cena v priebehu roka vďaka fixným príplatkom, rastie potom aj maximálna dovozná cena so zaplateným clo. V podstate ide o systém dovozných poplatkov, ktoré sa menia v závislosti od vývoja svetovej ceny. Dovozný poplatok však nikdy nesmie prekročiť maximálne clo stanovené dohodou GATT. Dovozné clo sa nemusí aplikovať v prípade, keď je obilie dovezené z tretej krajiny a spracovaný produkt z tohto obilia je opäť vyvezený mimo územie EÚ.

Vývozná náhrada umožňuje vývozcom konkurovať na svetových trhoch a vyrovnáť rozdiel medzi cenami na svetových trhoch a cenami v rámci Spoločenstva. Ceny poľnohospodárskych produktov sú v štátoch Európskej únie v dôsledku cenových opatrení v jednotlivých organizáciách trhu všeobecne vyššie ako sú ceny rovnakého tovaru na svetovom trhu.

² Zdroj: PPA

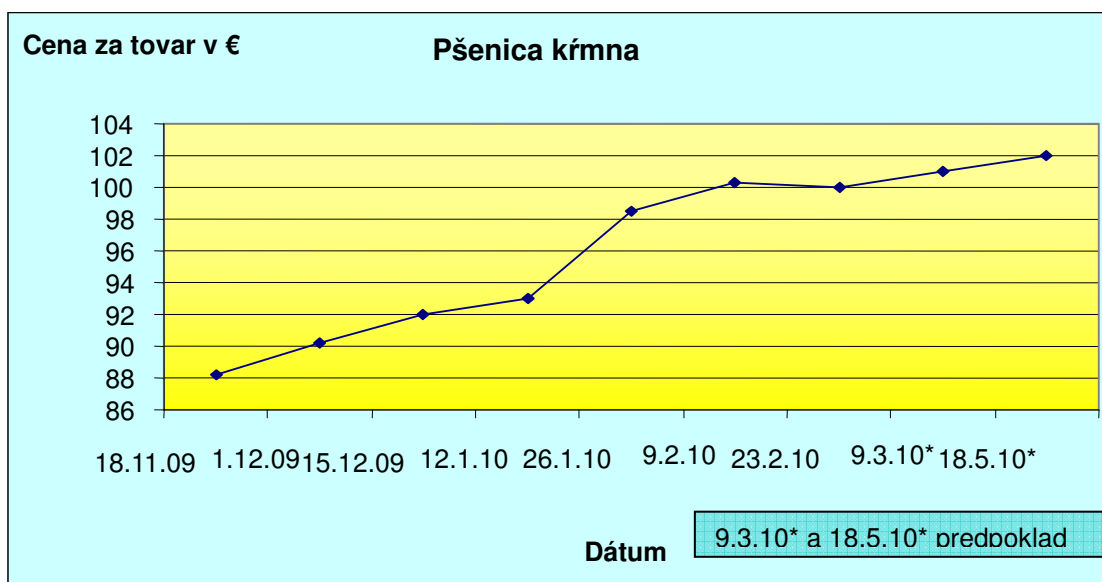
4.5 Vývoj cien pšenice 2010 na slovensku

Graf 1 Vývoj cien potravinárske pšenice



Zdroj: Poľnoinfo 5.3.2010

Graf 2 Vývoj cien krmnej pšenice



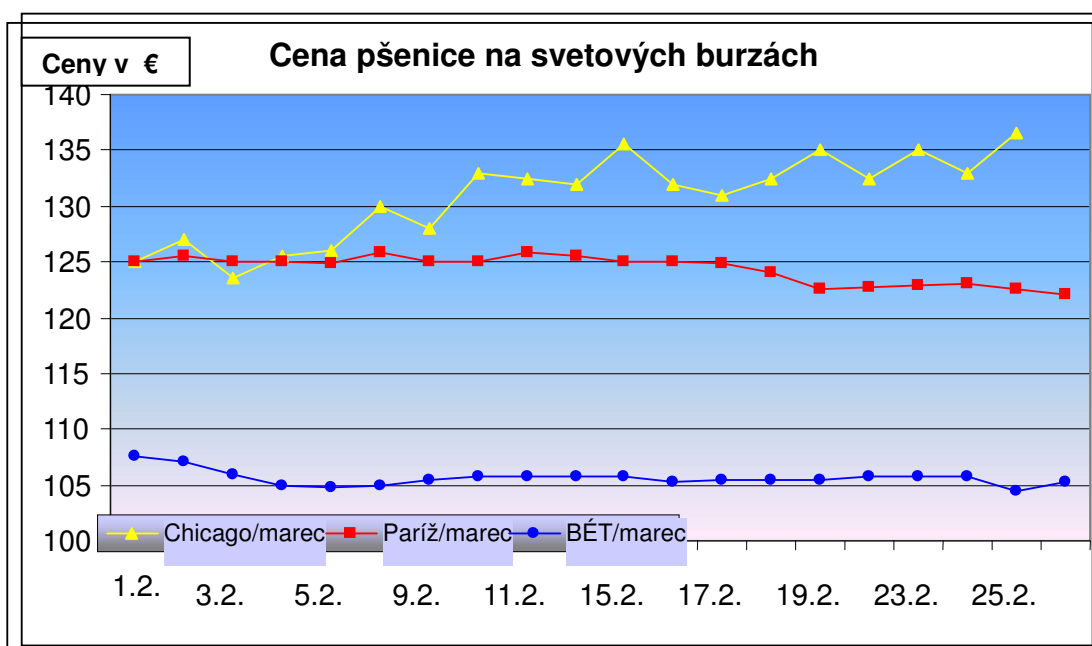
Zdroj: Poľnoinfo 5.3.2010

Graf 1 a Graf 2 zobrazuje prehľad cien na západnom Slovensku, podľa CBV, s predpokladom vývoja do budúcnosti. Očakávaný vývoj je v grafe uvedený s hviezdičkou.

Ceny potravinárskej pšenice E, zaznamenali výrazný prepád. Dôvody treba pravdepodobne hľadať v prepade cien na svetových burzách. Rozdiel v speňažení potravinárskej pšenice triedy E, je medzi západným, stredným a východným Slovenskom je minimálny.

4.6 Vývoj cien pšenice 2010 na svetových burzách

Graf 3 Vývoj cien pšenice 2010 na svetových burzách



Zdroj: Poľnoinfo 5.3.2010

Podľa Martina Kubica, ktorý informácie spracoval pre Poľnoinfo,³ „vývoj cien pšenice v mesiaci február 2010 bol charakterizovaný ako pokojný. Výraznejší pokles cien sa zastavil a na burze Chicago (CBOT) prišlo aj k nárastu o približne 9 percent. Posledný februárový deň pšenica zhodnotila o 3 percentá a to vplyvom pozitívnej správy o vývoji HDP v USA a oslabeniu dolára. Cena pšenice v USA mierne rastie a v súčasnosti a v najbližšom období sa nepredpokladá oslabenie ceny. Je to z dôvodu väčšieho dopytu amerických farmárov po krmnej pšenici. Na druhej strane je ale prognóza nárastu celosvetovej produkcie, hlavne v Argentíne a Indii. Tieto predpovede vytvárajú tlak na ceny a obavy z nadprodukcie. Mierny pokles produkcie hlási z významných producentov len Austrália a to v porovnaní s decembrovými predpoveďami o približne 1,5 percenta.

³ KUBICA Martin, Poľnoinfo 5.3.2010

Klesajúci dopyt po americkej pšenici zo strany veľkých dovozcov, ale i pretrvávajúce problémy (počasie) s dopravou v Európe, spôsobili stagnáciu cien tejto komodity. Predpoklad ďalšieho vývoja bude ovplyvnený hlavne správami o výmere vysevov, stavov zásob a výške produkcie. Najväčšia obava je zo silnejúceho dolára, pretože väčšina úrody obilnín, vrátane pšenice, sa vyváža”.

**Tab. 12 Ceny pšenice v roku 2009
vo vybraných štátoch v EUR za tonu**

Krajina	Potravinárska pšenica	Krmna pšenica
Slovensko	87-127	77-91
Česká republika	94-112	78-88
Maďarsko	107	95
Poľsko	111-117	103-106
Rakúsko	130-135	-
Ukrajina	105	75

Zdroj: Milan Semančík-Poľnoinfo

Z tabuľky č.12 sme zistili, že cena potravinárskej pšenice je vo všetkých sledovaných krajinách podstatne vyššia ako cena krmnej pšenice. V Rakúsku sa pšenica predáva za 130-135 EUR/t, čo je oproti Slovensku o 43-8 EUR/t viac. Najlacnejšie sa potravinárska pšenica predáva na Slovensku potom nasleduje Česká republika, Ukrajina, Maďarsko Poľsko a Rakúsko. U krmnej pšenice je to Ukrajina, Slovensko, Česká republika, Maďarsko a Poľsko.

4.7 Svetové poľnohospodárstvo

Problémy svetového trhu sú v zásobovaní potravinami, prevahou dopytu nad ponukou a pokles cien komodít. V hospodárskom roku 2008/2009 úroveň cien poľnohospodárskych komodít bola vyššia ako v rokoch 2005/2006. Cena pšenice vzrástla o viac ako 180%. K výraznému zvýšeniu došlo od septembra 2006 do februára 2008.

HDP na osobu v roku 2008 dosiahol hodnotu 10,5 USD. Najvyšší bol v Nórsku, USA a Indii. Podiel poľnohospodárstva na celosvetovom HDP dosiahol 4 %, pričom krajiny EÚ mali 2 %, India 17,2 % a Čína 10,6%. Podiel zamestnanosti v poľnohospodárstve na celkovej zamestnanosti sveta dosiahol 40%.

4.8 Poľnohospodárstvo krajín EÚ

Krajiny EÚ dosiahli v roku 2008 nižší poľnohospodársky príjem na jedného pracovníka oproti prechádzajúcemu roku o 3,5%. Pokles bol v dôsledku zníženia reálnych príjmov. Hrubá pridaná hodnota dosiahla 143,4 mld.EUR, čo bolo o 10,6 % medziročne viac. Najvyšší podiel malo Francúzsko, Taliansko a Španielsko. Pre porovnanie, Slovensko sa podieľalo 0,4 %. Poľnohospodárska produkcia dosiahla 355 mld. EU. Najväčšími producentmi boli Francúzsko 18,7%, Nemecko 12,8% a Španielsko 11,5%. Slovensko sa podieľalo 0,7%.

Záver

V práci bola riešená problematika ekonomiky výroby pšenice. Na začiatku uvádzame prehľad o súčasnom stave poľnohospodárstva a vyjadrenie autorov, zaoberajúcich sa danou problematikou. Hlavným cieľom bolo poukázať na niektoré problémy a navrhnúť najpriateľnejšie opatrenia na elimináciu chýb pri výrobe pšenice v daných agroekologických podmienkach. V tejto práci boli porovnávané jednotlivé ekonomické ukazovatele za sledované obdobie rokov 2005-2008.

Ak chceme byť na trhu s pšenicom konkurencieschopní, je treba pri výrobe dodržiavať technologický postup, agrotechnické termíny a minimalizovať straty pri zbere. Zvýšenú pozornosť venovať dostatočnej výžive a ochrane proti chorobám a škodcom. Pri výbere vhodnosti výrobných oblastí pre pestovanie pšenice treba brať do úvahy najnovšie poznatky vysokoškolskej vedy a výskumu. Potvrdilo sa, že najvhodnejšou výrobnou oblasťou pre pestovanie pšenice je repárska, kukuričná, zemiakarská, zemiakovo-osevná a najmenej vhodná je horská oblasť. K tomuto záveru sme dospeli na základe vývoja vlastných nákladov na ha a vývoja úrody v t/ha za sledované obdobie 2005-2008. Hodnota vlastných nákladov závisí aj od celkových klimatických a pôdnych podmienok.

Na základe vývoja zberových plôch, hektárových úrod a ich vplyvu na výšku produkcie sme zistili, že najväčší vplyv na zmenu produkcie v rokoch 2005-2008, mala hektárová úroda. V roku 2008 to bolo 15 % zvýšenie hektárovej úrody oproti roku 2005. V štruktúre vlastných nákladov výroby pšenice, rozhodujúci podiel majú priame náklady s hodnotou 80,98% v roku 2007 a 82,21 % v roku 2008. Podiel odpisov na vlastných nákladoch je veľmi nízky. Ich hodnota sa pohybuje od 0,22-0,32 %. Nízky podiel odpisov na vlastných nákladoch poukazuje na nízke investície do dlhodobého majetku. Obnova a modernizácia by priniesla lepšie hospodárske výsledky. Vklady do dlhodobého majetku sú závislé na finančných možnostiach podniku.

Skúmanie ekonomiky výroby pšenice si vyžaduje nielen znalosti z ekonomickej teórie, ale aj vynikajúce skúsenosti a vedomosti technologických postupov, matematicko-štatistických metód a poznanie produkčnej ekonomiky. Kvantifikovať vplyvy, predvídať pravdepodobnosť vývoja a vybrať najvhodnejšiu alternatívu, je veľmi dôležitá schopnosť manažérov podniku, ktorá si vyžaduje kvalitný zdroj informácií.

Nepriaznivá ekonomická situácia poľnohospodárskych podnikov vyvolala zníženie materiálových vstupov do výroby, vrátane priemyselných hnojív, čoho dôsledok je, že úrodou sa odčerpáva viac živín ako sa dostáva do pôdy.

Úroveň vlastných nákladov má klesajúci charakter. V roku 2008 to bola 66,71 % oproti roku 2007, kedy dosahovala hodnotu 94,70 %, čo je zníženie o 27,99%. Z výsledov práce je vidieť, ak chceme dosahovať efektívnu výrobu pšenice, dôležité sledovanie vlastných nákladov.

Na základe uvedeného, pre dosiahnutie lepších produkčno ekonomických výsledkov výroby pšenice, doporučujeme opatrenia akými sú:

- zvýšiť pozornosť intenzifikačným faktorom, ako je pôdny fond a zavlažovanie
- dodržať agrotechnické termíny, využívať kvalitnú techniku, ktorej podiel na nákladoch hlavnej plodiny je nižší ako zastaralá technika
- systematické sledovanie vývoja vybraných ekonomických ukazovateľov pri výrobe pšenice
- na základe analýzy prímať opatrenia na zlepšenie daného stavu
- dbať na kvalitu produkcie, pružnosť trhu a konkurečnú schopnosť
- sledovať trendy a zmeny spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ

Záverom treba povedať, že v nákladoch pri pestovaní pšenice, máme rezervy. Na druhej strane sú už spomenuté ceny agrárnych komodít, kde je tiež značný priestor, ktorý prvovýrobcovia nedokážu využiť vo svoj prospech. Osobne sme však presvedčení, že výroba pšenice na Slovensku bude prekvitať. Stane sa tak bez ohľadu na to, či to zvládnu domáci agromanažéri, alebo sa k nim ešte vo väčšej miere pridajú zahraniční.

Zoznam použitej literatúry

- 1) BIELIK, Peter. 2008. Podnikové hospodárstvo. SPU v Nitre, 2008. 319 str. ISBN 978-80-552-0010-1
- 2) ZENTKOVÁ, Iveta. 2001. Základy mikroekonómie. SPU v Nitre, 2001. 154str.
- 3) GURČÍK, Ľubomír. 2004. Podnikateľská analýza a kontroling. SPU v Nitre, 2004 163 str. ISBN 80-8069-449-4
- 4) RAJČÁNIOVÁ, Miroslava. 2007. Návody na cvičenie z podnikového hospodárstva. SPU v Nitre, 2007. ISBN 978-80-8069-852-2
- 5) KUZMA, František. Zmeny štruktúry poľnohospodárskej výroby na Slovensku, In:Zborník vedeckých prác v MDV 2000, Sekcia:Agrárna politika, ekonomika a právo II diel SPU v Nitre, 7-15 str. ISBN 80-7137-716-3
- 6) BOREKOVÁ, Božena. 2006. Ekonomika agroodvetví. SPU v Nitre, 198 str. ISBN 80-8069-519-9
- 7) KRETTNER, Anton, a spol. 2008. Marketing. SPU v Nitre. 287 str. ISBN 978-80-552-0134-4
- 8) ZOBORSKÝ, I.M. 2006. Ekonomika poľnohospodárstva. SPU v Nitre.319 str. ISBN 80-8069-758-2
- 9) PAŠKA, Ľubomír. 2004. Manažment výroby. SPU v Nitre.182 str. ISBN80-8069-374-9
- 10) HENNYEYOVÁ, Klára. Informačné technológie v riadení. Ekonomické a manažérske aspekty. SPU Nitra ISBN 80-7137-868-2
- 11) ŠIMO, D. 2006. Agrárny marketing. SPU Nitra.165 str.ISBN 80-8069-726-3
- 12) <http://www.polnoinfo.sk/kategoria/27/ceny-komodit/?page=3>
- 13) <http://www.polnoinfo.sk/clanok/1675/z-ekonomiky/ceny-komodit/trhove-ceny->
- 14) <http://www.polnoinfo.sk/clanok/794/z-ekonomiky/rastlinna-vyroba/rozhovor-na-trhu-s-obilninami/> 8.3.2010
- 15) <http://www.polnoinfo.sk/clanok/1580/z-ekonomiky/ceny-komodit/ceny-obilnin-klesli--olejniny-nadalej-vyrazne-rastu/> 5.3.2010

- 16) <http://www.vuepp.sk/Komodity/r2009/I.polrok/obilie.pdf/> 03.05.2010
- 17) <http://www.polnoinfo.sk/clanok/1595/z-ekonomiky/ceny-komodit/pohlad-na-vyvoj-cien-psenice-vo-februari/> 5.3.2010
- 18) Situačná a výhľadová správa k 31.12.2008. VÚPP Bratislava ISS 1337-4478
- 19) Štatistický úrad SR, rezortný výkaz OB (MP SR) 9-12; údaje o zahraničnom obchode sa uvádzajú na základe dopočtov MP SR ku 31. 12. 2008
- 20) <http://www.polnoinfo.sk/clanok/1127/rozyhovory/ceny-komodit/vladimir-chovan/> 5.3.2010
- 21) <http://www.polnoinfo.sk/clanok/536/z-ekonomiky/rastlinna-vyroba/rast-cien-obilnin-az-ku-koncuroku/> 5.3.2010
- 22) Roľnícke noviny. Pokles cien obilnín. 15.9.2009. Omelková, Anna.
- 23) Roľnícke noviny. Roľníci mali vlani rekordný zisk. 21.8.2010. Chrastinová, Zuzana.
- 24) Roľnícke noviny. Obilná kríza si nevyberá. Nemeč, Stanislav. 23.10.2009
- 25) Roľnícke noviny. Rozpočet ich nepoteší. Lettrich Roman. 2.10.2009
- 26) www.vuepp.sk/publikacie/. Náklady a výnosy poľnohospodárskych výrobkov v SR za rok 2005
- 27) www.vuepp.sk/publikacie/. Náklady a výnosy poľnohospodárskych výrobkov v SR za rok 2006
- 28) www.vuepp.sk/publikacie/. Náklady a výnosy poľnohospodárskych výrobkov v SR za rok 2007
- 29) www.vuepp.sk/publikacie/. Náklady a výnosy poľnohospodárskych výrobkov v SR za rok 2008
- 30) Zelená správa za rok 2008. VÚP.2009. ISBN 978-80-89088-85-0
- 31) Odborné prednášky SPU v Nitre 2007-2010

